

Кудлай В.Г.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансових технологій та бізнесу,
Державний університет «Київський авіаційний інститут»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8330-4832>*

Kudlai Vira

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Financial Technologies and Business,
State University "Kyiv Aviation Institute"*

АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Анотація. Ринок праці є одним із базових елементів соціально-економічної системи держави, що відображає рівень розвитку економіки, стан людського капіталу та ефективність державної політики у сфері зайнятості. Для України його функціонування в сучасних умовах набуло особливого значення, оскільки ринок праці виступає чутливим індикатором стійкості економіки, спроможності держави зберігати та відтворювати трудовий потенціал в умовах воєнних, демографічних і технологічних викликів. Метою дослідження є аналіз сучасних трансформацій українського ринку праці під впливом повномасштабної війни та цифровізації економіки, а також обґрунтування пріоритетних напрямів розвитку людського капіталу в контексті повоєнного відновлення. У роботі розкрито сутність і ключові тенденції розвитку ринку праці України, проаналізовано вплив воєнних дій, трудової міграції та демографічної кризи на попит і пропозицію робочої сили. У роботі акцентовано на необхідності формування нової моделі зайнятості, заснованої на поєднанні економічної ефективності, соціальної справедливості та технологічних інновацій.

Ключові слова: ринок праці, трудова міграція, безробіття, заробітна плата, демографічна криза, професія, кадри.

Вступ та постановка проблеми. Ринок праці є одним із ключових елементів економічної системи будь-якої держави, адже саме він забезпечує взаємодію між роботодавцями, працівниками та державними інституціями. Стабільність функціонування ринку праці визначає рівень добробуту населення, ефективність виробництва, конкурентоспроможність економіки в цілому та соціальну безпеку суспільства. Для України ринок праці має особливе значення, оскільки в сучасних умовах він став своєрідним «індикатором життєздатності» держави, її спроможності зберігати трудовий потенціал, підтримувати економічну активність і створювати умови для відновлення після кризових явищ.

В останні роки відбулися глибокі і водночас суперечливі трансформації в економіці і в тому числі на ринку праці України. Варто наголосити на потужному впливі таких чинників, як цифровізація економіки, демографічні зміни та воєнні виклики, спричинені повномасштабною агресією росії. Отже, з одного боку, цифровізація створює нові можливості для працевлаштування, відкриває доступ до дистанційної роботи, формує попит на нові професії й підвищує роль знань та інновацій. Українські працівники дедалі активніше інтегруються у глобальний цифровий простір, що дозволяє частково компенсувати втрати традиційних робочих місць.

З іншого боку, війна, вимушена міграція, руйнування інфраструктури та підприємств призвели до глибоких структурних дисбалансів на ринку праці. У багатьох регіонах країни спостерігається гострий дефіцит кадрів у певних галузях і водночас надлишок робочої сили в інших. Значна частина населення втратила постійне місце роботи, а мільйони українців були змушені виїхати за кордон у пошуках безпеки та заробітку.

Крім того, негативні демографічні процеси, пов'язані зі старінням населення, скорочення чисельності працездатних громадян і відтоком молоді, формують довгострокові виклики для відновлення трудового потенціалу держави. У результаті перед Україною постає завдання не лише стабілізувати ситуацію на ринку праці, а й побудувати нову модель зайнятості, здатну поєднати економічну ефективність, соціальну справедливість і технологічні інновації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку ринку праці України досліджені у працях таких науковців, як О. Акіліна, Л. Васечко [1], І. Седікова, Г. Палвашова, Є. Коренманта [2], І. Петрова, Л. Щетініна, С. Рудакова, А. Василенко [3], Томчук О.В. [4]. Зокрема, у своєму науковому дослідженні Д. Крилова наголошує, що сучасний стан вітчизняного ринку праці характеризується

сукупністю системних викликів, першопричиною яких стало розгортання повномасштабної війни. Військова агресія росії суттєво вплинула на напрями розвитку та механізми функціонування вітчизняного ринку праці. Серед ключових дестабілюючих чинників, розв'язання яких потребує комплексних рішень на загальнодержавному рівні, автор виокремлює зростання масштабів неформальної зайнятості, зумовлене поширенням дистанційних форм працевлаштування; недовикористання трудового потенціалу внаслідок збільшення чисельності внутрішньо переміщених осіб; невідповідність між фактичними потребами ринку праці та змістом освітніх програм; а також загальне уповільнення розвитку національної економіки. Сукупний вплив зазначених факторів формує довгострокові ризики для стабільності ринку праці та вимагає посилення державної політики у сфері зайнятості та розвитку людського капіталу [5].

Проблематиці обґрунтування пріоритетів національної політики щодо мінімізації асиметрії українського ринку праці, зумовленої впливом глобальних ризиків, присвячено монографію науковців Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України О. Цимбал, Е. Лібанової, О. Макарової, В. Сарігло, Я. Остафійчук та Л. Ткаченко [6]. Є. Костик, К. Цимбал у своїх дослідженнях доводять, що поєднання впливу війни та розвитку цифрової економіки призводить до скорочення робочих місць, зростання дисбалансів між попитом і пропозицією праці, а також ускладнення відтворення трудового потенціалу. Водночас автор обґрунтовує, що цифрове відтворення робочої сили, попри ризики посилення цифрового розриву, сприяє технологічному оновленню промисловості, модернізації освіти та підвищенню продуктивності праці [7]. О. Томчук у своєму дослідженні на основі статистичних даних Державної служби зайнятості та результатів соціологічних опитувань аналізує трансформації українського ринку праці в умовах війни, зокрема динаміку безробіття, навантаження на вакансії та роль внутрішньо переміщених осіб. Автор обґрунтовує, що інтеграція ВПО, подолання регіональних і професійно-кваліфікаційних дисбалансів, модернізація професійної освіти, розвиток нових форматів зайнятості й самозайнятості є ключовими напрямками зміцнення кадрового потенціалу економіки [4]. За результатами дослідження Акіліної та Васечко, у 2023–2025 роках спостерігається структурний кадровий дефіцит, що охоплює промисловість, охорону здоров'я, транспорт, аграрний сектор та освіту. Лише третина підприємств планує найм працівників, натомість більшість обмежується збереженням наявних штатів [1].

Попри значну кількість наукових досліджень, присвячених трансформації ринку праці України в умовах війни та цифровізації, низка аспектів залишається недостатньо опрацьованою. Зокрема, потребують подальшого наукового обґрунтування питання комплексного поєднання кадрових стратегій бізнесу з локальними програмами розвитку

громад, механізми ефективної інтеграції внутрішньо переміщених осіб у регіональні ринки праці, а також оцінка довгострокового впливу гібридних і дистанційних форм зайнятості на відтворення людського капіталу та стійкість економічного розвитку в післявоєнний період.

Метою статті є дослідження сучасних трансформацій українського ринку праці в умовах війни та цифровізації, а також обґрунтування пріоритетних напрямів розвитку людського капіталу з урахуванням кадрових потреб бізнесу й територіальних громад. Для досягнення поставленої мети передбачено проаналізувати ключові тенденції попиту та пропозиції робочої сили, визначити основні структурні дисбаланси ринку праці та окреслити ефективні механізми інтеграції внутрішньо переміщених осіб, молоді й релокованих фахівців у систему зайнятості.

Результати дослідження. Воєнні дії суттєво трансформували функціонування ринку праці України, спричинивши різке скорочення економічно активного населення та поглиблення структурних дисбалансів зайнятості. Повномасштабна війна призвела до втрати значної частини трудового потенціалу внаслідок людських втрат, мобілізації, вимушеної міграції населення, руйнування підприємств і виробничої інфраструктури, а також тимчасової окупації окремих територій. У результаті порушилися усталені механізми формування попиту та пропозиції робочої сили, зросла нестабільність зайнятості, а рівень економічної активності населення суттєво знизився.

За оцінками Міжнародної організації праці, рівень безробіття за методологією МОП у 2022–2024 роках становив близько 19 %, що більш ніж удвічі перевищує середні показники країн Європейського Союзу. Водночас офіційні статистичні дані не повною мірою відображають реальний масштаб проблем на ринку праці, оскільки значна частина населення перебуває за кордоном, залучена до неформальної зайнятості або тимчасово вибула з ринку праці через воєнні та соціально-економічні обставини. Це ускладнює оцінку реального рівня безробіття та прихованої незайнятості, а також посилює невизначеність щодо перспектив відновлення ринку праці.

Одночасно війна зумовила масштабні міграційні переміщення населення: чисельність внутрішньо переміщених осіб у 2024–2025 роках перевищувала 5 млн осіб, значна частина яких втратила стабільну зайнятість або була змушена працювати нижче рівня своєї кваліфікації.

Нерівномірний територіальний розподіл робочої сили посилює регіональну асиметрію ринку праці. Концентрація ВПО у відносно безпечних регіонах призвела до локального перенасичення пропозиції праці та зростання конкуренції за робочі місця, тоді як прифронтові й промислові області зіткнулися з гострим дефіцитом кваліфікованих кадрів. На відміну від економік країн ЄС, де наслідки пандемії та енергетичної кризи мали короткостроковий характер, в Україні війна сформувала довготривалі

обмеження зайнятості, що гальмують відновлення людського капіталу та економічне зростання.

Варто наголосити, що для вітчизняного ринку праці характерно суттєве скорочення працездатного населення. Так, до повномасштабного вторгнення росії, в Україні налічувалось 17,5 млн працездатних осіб, наразі – менше 10 млн. осіб. За всі роки незалежної України це найменше значення чисельності працездатного населення [8]. Дослідження ринку праці фіксує явище, яке можна охарактеризувати як «дефіцит за наявності надлишку». Попри те, що в січні–вересні 2025 року послугами Державної служби зайнятості скористалися 506 тис. осіб, які шукали роботу, а роботодавцям було надано компенсації за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб, проблема нестачі кадрів продовжує загострюватися. Така ситуація свідчить про обмежену відповідність наявного трудового потенціалу потребам економіки. Значна частина можливих ресурсів праці, зокрема ВПО та ветерани, не володіє затребуваними компетентностями або не може бути ефективно залучена через територіальні чи безпекові обмеження.

Варто зазначити, що відбуваються кардинальні зміни у поглядах, цінностях, пріоритетах працівників та роботодавців у процесі трудових відносин. Переміщення товарів, послуг, капіталу, інформаційних потоків призводить до переміщення людського капіталу та зростання трудової міграції [9]. Ключовим чинником сучасної динаміки ринку праці є трудова міграція, масштаби якої значно зросли з початком повномасштабної війни. У довоєнний період вона частково виконувала стабілізуючу функцію, однак у воєнних умовах перетворилася на системний виклик. Зовнішня трудова міграція, з одного боку, забезпечує суттєві грошові перекази, які, за оцінками Національного банку України, у 2023–2024 роках становили близько 10 % ВВП. З іншого боку, масовий відтік працездатного населення, особливо молоді та висококваліфікованих фахівців, посилює кадровий дефіцит у промисловості, будівництві, аграрному секторі, охороні здоров'я та сфері інформаційних технологій, знижуючи інноваційний потенціал економіки. Це негативно впливає на темпи економічного зростання, інноваційний потенціал та конкурентоспроможність країни.

Разом із тим, цифрова трансформація ринку праці супроводжується підвищенням вимог до рівня цифрових компетентностей працівників та скороченням попиту на низькокваліфіковану працю в традиційних секторах. Це підсилює ризики соціального виключення окремих груп населення та актуалізує необхідність формування системи безперервного навчання і цифрового відтворення робочої сили.

Довгостроковим обмеженням розвитку ринку праці України залишається демографічна криза. За даними ООН і Державної служби статистики України, чисельність населення країни за останнє десятиліття скоротилася на кілька мільйонів осіб, а війна суттєво прискорила ці процеси через зростання

смертності та вимушену міграцію. Скорочення частки населення працездатного віку та старіння населення формують стійкий структурний дефіцит робочої сили, який не може бути компенсований внутрішніми резервами без активної політики залучення й утримання працівників.

Демографічні та міграційні втрати посилюють галузеві та регіональні дисбаланси зайнятості. У низці секторів, що потребують фізичної присутності працівників або високого рівня професійної підготовки, дефіцит кадрів уже сьогодні виступає стримувальним чинником відновлення виробництва та реалізації інфраструктурних проєктів. Паралельно трансформується галузева структура зайнятості: зростає попит на робочу силу в оборонно-промисловому комплексі, будівництві, енергетиці, логістиці, медицині та соціальних послугах, тоді як у традиційних секторах спостерігається тривале скорочення зайнятості.

За таких умов забезпечення стійкості ринку праці вимагає комплексної державної політики, спрямованої на збереження та відтворення людського капіталу, стимулювання повернення трудових мігрантів, подолання демографічних ризиків, розвиток системи перекваліфікації та підвищення мобільності робочої сили. Інтеграція соціально-трудова, міграційної та цифрової політики є ключовою передумовою формування збалансованого та конкурентоспроможного ринку праці України в умовах повоєнного відновлення.

Висновки. Проведене дослідження засвідчує, що демографічні та міграційні втрати, спричинені повномасштабною війною, мають системний і довготривалий вплив на функціонування ринку праці України. Скорочення чисельності економічно активного населення, від'їзд працездатних і висококваліфікованих кадрів за кордон, масове внутрішнє переміщення населення, а також поглиблення демографічної кризи суттєво ускладнюють процеси відновлення людського капіталу та економічного зростання. Війна не лише загострила наявні структурні дисбаланси зайнятості, а й сформувала нові виклики, пов'язані з регіональною асиметрією ринку праці, дефіцитом кадрів у ключових галузях та поширенням нестандартних форм зайнятості.

Установлено, що трудова міграція в сучасних умовах має суперечливий характер: з одного боку, вона забезпечує фінансову підтримку домогосподарств через грошові перекази, з іншого — посилює дефіцит трудових ресурсів і знижує інноваційний потенціал національної економіки. Внутрішня міграція та концентрація ВПО у відносно безпечних регіонах сприяють локальному перенасиченню ринків праці, тоді як прифронтові та промислові області стикаються з гострою нестачею кваліфікованих працівників. Водночас цифровізація та розвиток дистанційних форм зайнятості створюють нові можливості адаптації ринку праці, але потребують підвищення рівня цифрових компетентностей і модернізації системи освіти.

Отримані результати дозволяють дійти висновку, що подолання негативних наслідків демографічних і міграційних втрат можливе лише за умови реалізації комплексної державної політики, спрямованої на збереження та відтворення людського капіталу, стимулювання повернення трудових мігрантів, підтримку внутрішньої мобільності робочої сили, розвиток системи перекваліфікації та формування навичок, затребуваних сучасною економікою. Важливим завданням є також зниження масштабів неформальної зайнятості та створення гідних умов праці як чинника утримання трудових ресурсів у країні.

Перспективи подальших досліджень доцільно пов'язати з кількісною оцінкою втрат людського капіталу та їх впливу на темпи повоєнного економічного відновлення, аналізом мотиваційних чинників повернення трудових мігрантів, а також моделюванням сценаріїв розвитку ринку праці України з урахуванням демографічних і міграційних тенденцій. Окремий науковий інтерес становить дослідження ефективності державних і регіональних програм зайнятості, перекваліфікації та цифрового відтворення робочої сили в умовах тривалої соціально-економічної нестабільності.

Список використаних джерел:

1. Акіліна О.В., Васечко, Л. І. Трансформації українського ринку праці: від воєнної адаптації до післявоєнних перспектив. *Економічний простір*. 2025. № (204). с. 11–16.
2. Седікова І. О., Коренман Є. М. Сучасні аспекти функціонування ринку праці в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення. ГЕВ, Тернопіль. 2024. Том 90. № 5. С. 181–192.
3. І. Л. Петрова, Л. В. Щетініна, С. Г. Рудакова, А.О. Василенко Ринок праці України в умовах війни: виклики та орієнтири розвитку. *Бізнес Інформ*. 2025. № 7. С. 257–265. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-7-257-265>
4. Томчук, О. Аналіз трендів розвитку ринку праці в Україні: ключові зміни та виклики воєнного часу. *Innovation and Sustainability*, 2023. № (2), С. 110–119. DOI: <https://doi.org/10.31649/ins.2023.2.110.119>
5. Крилов, Д. В. Сучасні аспекти розвитку ринку праці в Україні. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*, № 9 (Серпень 21, 2023). URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-9-03-04>
6. Людський розвиток в Україні. Пріоритети національної політики мінімізації асиметрії українського ринку праці / кер. авт. кол. О.І. Цимбал; Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. Київ: Академ-періодика, 2021. 210 с.
7. Костик Є.П., Цимбал К.О. Ринок праці: виклики цифрової економіки та воєнного часу. *Причорноморські економічні студії. Розділ «Економіка»*. 2024. № 86. С. 33–39.
8. Кудлай В.Г. Актуальні тенденції та виклики вітчизняного ринку праці. Розвиток економіки та бізнес-адміністрування: наукові течії та рішення: збірник тез доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 24 листопада 2025 р.). К., ДУ «КАІ», 2025, С. 129–131.
9. Кудлай В.Г. Міжнародний ринок праці в умовах глобалізації та диджиталізації: тренди та перспективи. *Галицький економічний вісник*. Т. ТНТУ, 2024. Том 88. № 3. С. 13–19. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.03.013

References:

1. Akilina O. V., Vasechko L. I. (2025). Transformatsii ukrainskoho rynku pratsi: vid voiennoi adaptatsii do pisliavoiennykh perspektiv. [Transformations of the Ukrainian labor market: from wartime adaptation to post-war prospects] *Ekonomicnyi prostir*, no. 204, pp. 11–16. (in Ukrainian)
2. Sedikova I. O., Korenman Ye. M. (2024). Suchasni aspekty funktsionuvannia rynku pratsi v Ukraini: problemy ta shliakhy yikh vyrishennia. [Modern aspects of the functioning of the labor market in Ukraine: problems and ways to solve them] *HEV*, Ternopil, vol. 90, no. 5, pp. 181–192. (in Ukrainian)
3. Petrova I. L., Shchetinina L. V., Rudakova S. H., Vasylenko A. O. (2025). Rynok pratsi Ukrainy v umovakh viiny: vyklyky ta oriientyry rozvytku. [Labor market of Ukraine under wartime conditions: challenges and development guidelines] *Biznes Inform*, No. 7, pp. 257–265. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-7-257-265> (in Ukrainian)
4. Tomchuk O. (2023). Analiz trendiv rozvytku rynku pratsi v Ukraini: kliuchovi zminy ta vyklyky voiennoho chasu. [Analysis of labor market development trends in Ukraine: key changes and challenges of wartime] *Innovation and Sustainability*, No. 2, pp. 110–119. DOI: <https://doi.org/10.31649/ins.2023.2.110.119> (in Ukrainian)
5. Krylov D. V. (2023). Suchasni aspekty rozvytku rynku pratsi v Ukraini. [Modern aspects of labor market development in Ukraine] *Problemy suchasnykh transformatsii. Serii: ekonomika ta upravlinnia*, No. 9. Available at: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-9-03-04> (in Ukrainian)
6. Tsybmal O. I. (Ed.). (2021). *Liudskiy rozvytok v Ukraini. Priorytety natsionalnoi polityky minimizatsii asymetrii ukrainskoho rynku pratsi*. [Human development in Ukraine. Priorities of national policy for minimizing asymmetry of the Ukrainian labor market] Kyiv: Akadempriodyka, 210 p. (in Ukrainian)
7. Kostyk Ye. P., Tsybmal K. O. (2024). Rynok pratsi: vyklyky tsyfrovoy ekonomiky ta voiennoho chasu. [Labor market: challenges of the digital economy and wartime] *Prychornomorski ekonomichni studii*, No. 86, pp. 33–39. (in Ukrainian)
8. Kudlai V. H. (2025). Aktualni tendentsii ta vyklyky vitchyznianoho rynku pratsi. In: *Rozvytok ekonomiky ta biznes-administruvannia: naukovy techii ta rishennia*: [Current trends and challenges of the domestic labor market]

Proceedings of the VI International Scientific and Practical Conference (Kyiv, November 24, 2025), Kyiv: State Institution "KAI", pp. 129–131. (in Ukrainian)

9. Kudlai V. H. (2024). Mizhnarodnyi rynek pratsi v umovakh hlobalizatsii ta dydzhytalizatsii: trendy ta perspektyvy. [International labor market under globalization and digitalization: trends and prospects] *Halyskyi ekonomichnyi visnyk*, Vol. 88, No. 3, pp. 13–19. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.03.013 (in Ukrainian)

ANALYSIS OF LABOR MARKET TRENDS IN UKRAINE IN WAR CONDITIONS

Summary. The labor market is a fundamental element of a country's socio-economic system, reflecting the level of economic development, the state of human capital, and the effectiveness of public employment policy. For Ukraine, its functioning under current conditions has acquired particular significance, as the labor market serves as a sensitive indicator of economic resilience and the state's capacity to preserve and reproduce labor potential amid military, demographic, and technological challenges. The purpose of the study is to analyze the contemporary transformations of Ukraine's labor market under the impact of the full-scale war and economic digitalization, and to substantiate priority directions for human capital development in the context of post-war recovery. The paper reveals the essence and key trends in the development of Ukraine's labor market and analyzes the impact of military actions, labor migration, and the demographic crisis on labor supply and demand. Particular attention is paid to the problems of a shrinking economically active population, the growing structural imbalances in employment, labor shortages in strategically important sectors, and regional labor-market asymmetries. The role of internally displaced persons as a labor force reserve is examined, and the main barriers to their integration into local labor markets are identified. It is substantiated that economic digitalization and the spread of remote and hybrid forms of employment, on the one hand, create new opportunities to maintain economic activity of the population, and on the other hand, increase requirements for digital competencies and exacerbate the problem of social exclusion for certain groups of workers. The study emphasizes the need to develop a new employment model that balances economic efficiency, social justice, and technological innovation. Key guidelines for public policy aimed at preserving and developing human capital, stimulating the return of labor migrants, developing reskilling systems, and ensuring the resilience of Ukraine's labor market during post-war transformation are proposed.

Keywords: labour market, labour migration, unemployment, wages, demographic crisis, profession, personnel.

Дата надходження статті: 23.02.2026

Дата прийняття статті: 17.03.2026

Дата публікації статті: 02.04.2026